

Megelőző műtárgyvédelem a múzeumokban
Állományvédelmi továbbképzés
2021. október 18. – 2021. október 22.

Isaszegi Múzeumi Kiállítóhely
Szmolicza József
gyűjteménykezelő

Problémafelvetés:

Állandó-kiállítás megújítása-
az új állományvédelmi szempontok alapján

Előzményekről röviden:

Az isaszegi Falumúzeum 1967-ben Szathmáry Zoltán (1901-1989) helytörténeti kutató magángyűjteményéből jött létre. Az új falumúzeum 1982-ben került átadásra kétévi társadalmi munkával, - amelyben jómagam is részt vettem. A volt Helytörténeti Gyűjtemény régészeti, néprajzi, történeti anyagot tartalmaz. Ez teszi igazán érdekessé, változatossá és problematikussá is műtárgyvédelmi szempontból. Az isaszegi muzeális intézmény 2008-ig a Pest Megyei Múzeumok Igazgatósága (Szentendre) tagintézményeként, 2008-tól pedig Isaszeg Város Önkormányzata fenntartásában, az Isaszegi Művelődési Házalával összevonva, annak telephelyeként működik.

A műtárgykörnyezettel és annak fontosságáról a Gyűjteménykezelői szakiskolán hallottam először. Járó Márta jóvoltából számos előadást hallhattunk (MNM Budapest), aki e témában szaktekintélynek számít és számos könyvet publikált a muzeológus szakma számára.

A hallottakon felbuzdulva, majd a Múzeumi Hírlevélben megjelent felhívásnak köszönhetően 2000-2001-ben részt vettem (Isaszeg Falumúzeum), egy nemzetközi kutatási programban, amelyben múzeumok, levéltárak vehettek részt. (Prof. Dr. Wilfried Löbach professzor Szakfőiskola Köln irányításával). Magyarországról a „kis múzeumokat” az isaszegi Helytörténeti Gyűjtemény (Falumúzeum) képviselte, de például a MNM is részt vett a projektben. A program a kiállításokban és a raktárakban elhelyezett fotóanyagokra ható káros anyagok kimutatásával foglalkozott.

2002-ben ismét találkoztam a műtárgykörnyezet fontosságával, amikor is az Isaszegi II. Rákóczi Ferenc Kör (1906.) restaurált zászlajának speciális zászlóvitrinjét kellett elkészíttetni helyi asztalos kisiparossal, a műtárgyvédelmi szempontok messzemenő figyelembe vétele mellett. Ekkor Újvári Mária restaurátor (Tragor Ignác Múzeum Vác) szakmai útmutatása alapján készülhetett el a félig „klimatizált” tárló.

2003-ban a korábbi kétéves projektnek köszönhetően (Prof. Dr. Wilfried Löbach professzor Szakfőiskola Köln felkérésére), mint a program „referenzmuseuma” vettem részt ismét. Ez igen nagy megtiszteltetés volt számomra!

Állandó-kiállítás:

Az állandó-kiállítás **közel 40** éves, felújításra szorul. A kiállítási installáció korabeli (XIX. század végi, Angliából származó, az Iparművészeti Múzeum egykori tárlói voltak) patinás mivolta sajátos klasszikus hangulatot teremt a kiállítótérben. A felújítás során szeretnénk továbbra is megőrizni.

A Falumúzeum állandó kiállítása, amely kb. 90 m² Isaszeg történetét mutatja be az őskortól 1944-ig. Az egy légtérben elhelyezett vegyes gyűjtemény állományvédelmi szempontból nem a legideálisabb, de ezt örököltük elődeinktől. A kiállításban megtalálhatók, régészeti leletek (fém, kerámia, csont), őslénytani maradványok, tárgyi néprajz körébe tartozó bútor, fából készített használati eszközök, népviseleti ruhadarabok, kerámiák, stb., történeti tárgyi anyag (fém, fa, papír, fotók, zászló, képzőművészeti anyag, stb.). Az állandó kiállítást 1982-ben a Központi Múzeumi Igazgatóság szakemberei rendezték be.

Megoldandó problémák:

- A kiállítási tárlók régi filc borításainak cseréje /Részben megtörtént/
- Szellőztetés központi rendszeren keresztül
- Textíliák műtárgybarát elhelyezése
- Félig „klimatizált” tárlók a fém régészeti tárgyak részére
- Eredeti fotók, emléklapok, dokumentumok másolatokkal való kicserélése
- Népviseletes „bábuk” portalanítása, pormentesítésének gondja
- UV fólia az ablakokra, Rákóczi zászló tárlóra
- Rovarhálók felszerelése a kiállítótér bukó ablakaira

A lehetőségeinkhez mérten igyekeztünk előre lépéseket tenni az állományvédelmi munkánkban, egy-egy részfeladat megoldásával, de tudjuk, hogy rengeteg feladat vár még megoldásra az új állandó kiállítás megújítása során, az új állományvédelmi ismeretek elsajátításával.

2014-ben az NKA Múzeumok Kollégiuma pályázatán elnyert támogatásból - „Optimális fényvédelem biztosítása érdekében UV/IR-mentes korszerű LED megvilágítása az állandó kiállításban” sikerült az 1982-ben felszerelt 12 db elavult 3x40wattos neon armatúrákat lecserélnünk.

2015. évben az NKA Múzeumok Kollégiuma pályázatán – Műtárgykörnyezet ellenőrzését szolgáló mérőeszközök és mobil páramentesítő berendezés beszerzése” – jelentős előre lépéseket tettünk a megelőző műtárgyvédelem területén. Vásároltunk egy korszerű adatgyűjtővel és külső vezeték nélküli érzékelőkkel ellátott hőmérséklet és páratartalom mérő műszert, amely a mai napig tökéletesen végzi a dolgát. A TROTEC TTK 120 E mobil páramentesítő készüléket az adattárban, fotótárban tudjuk hatékonyan használni.

2015. évben az EMMI Kubinyi Ágoston Program pályázatából a nyílászárók teljes körű – a műtárgyvédelmi előírásoknak is megfelelő – cseréjét tudtuk megvalósítani.

A természetes fényforrások alkalmazásával (esetében) a legfontosabb feladatunk a műtárgyak „napozásának” elkerülése, tehát a közvetlenül a tárgyra jutó napsugarak elleni védekezés. Ezt a célt szolgálja az ablakokra szerelt molinóvászonból készített „függöny”, valamint a 2016 decemberében felszerelt alumínium redőnyök felszerelése is. Sajnos korábban a fény káros

hatása miatt papír anyagú dokumentumokat, eredeti újságot is kénytelenek voltunk a restaurátorok kérésére kiállításból bevonni.

2016-ban a MÁB pályázatán új Sanyo Klíma berendezés megvásárlásával, sikerült az állandó kiállításban a műtárgyakat veszélyeztető magas páratartalmat csökkenteni, az optimális értéket biztosítani.

2017. évben a EMMI Kubinyi Ágoston Program pályázatából az állandó kiállítás elavult, több mint 35 éves PVC padló burkolatát sikerült lecserélnünk, új csúszásmentes, anyagában színezett, máztalan gres lapokra, amelyek már a kor színvonalának is megfelelnek, esztétikus, nem tűzveszélyes és a szigorú műtárgyvédelmi előírásoknak is megfelelnek.

Igen kritikus pontja a műtárgyvédelmi helyzetünknek a tárlókba 1982. évben beszerelt zöld, ill. fehér filc belső burkolás, „textilezés”. Sajnos a filc gyapjú anyag lévén (kén tartalmú aminosavakat is tartalmaz) káros kénhidrogén kipárolgása révén egyes fém anyagokban (pl. bronz) oxidációs folyamatokat idéz elő. Maga a kénhidrogén (H_2S) a savas légszennyezők közé tartozik. A filc kedvező táptalaja a biológiai kártevőknek pl. ruhamoly, stb. melynek rágási nyomaival, kártételeivel találkoztunk. [A károsodás miatt néhány műtárgyat már be kellett vonnunk a kiállításból!]

Részben itt is sikerült előre lépéseket tennünk. Az ókori és középkori tárló anyagát restauráltattuk (Hostyinszky Attila restaurátor) és újra rendeztük a Tragor Ignác Múzeum muzeológusaival.

2018-ban a régi filcborítást sikerült lecserélnünk az 1848-49-es, az I., és a II. világháborús fali tárlókban lenvászatra. De több tárlóban még elvégzésre vár ez a feladat!

A fentiekből is kitűnik, hogy munkánk során akkor lesz eredményes a megelőző műtárgyvédlem, ha nemcsak egy-egy részfeladatot próbálunk belőle megoldani, hanem komplex módon, az egészre kiterjedően tervezett tevékenységet is folytattunk!

Az elavult PVC padló, amelyet 2017-ben az EMMI Kubinyi Ágoston Program pályázatán kapott támogatásból sikerült lecserélnünk. A felvétel a régi állapotot mutatja, a régi szoba és konyha enteriőrrel.

2018-ban felújított Isaszegi szoba és konyha enteriőr, kiemelve a járószintből, szendvics panellel elválasztva egymástól a szoba és konyha. A fotón az elavult PVC padló helyett már az új gres járólapok láthatók.

Állandó kiállítás részlet, amely közel 40 éves és felújításra szorul. Részleges műszaki felújítás az EMMI Kubinyi Ágoston Program pályázata és Isaszeg Város Önkormányzata anyagi támogatásával valósult meg..A háttérben jól láthatók az Iparművészeti Múzeum egykori patinás álló és fekvő tárlói, amelyeket az isaszegi falumúzeum 1967-ben kapott, Dr. Mezösi Károly megyei múzeumigazgató közbenjárására. A fotón jól kivehető az NKA 2015. évi pályázatából megvalósult LED panel világítás, amely már műtárgybarát és nem tartalmaz káros UV/IR.

Az Ólomkatona-kiállítás a győztes isaszegi csata (1849. IV. 6.) eseményeit mutatja be térben és időben sűrítve. A '48-as fali tárlókban a barna filcborítást már lecseréltük műtárgybarát lenvászatra. A részleges műszaki felújításnak köszönhetően a tárló belső világítást kapott, új audiovizuális eszközzel, egy 140 cm LED TV-vel is javult az intézmény közművelődési munkája (2018.).

Műtárgyvédelmi szempontból káros barna filcborítás az I. világháborús fali tárlóban. 2018. előtti állapot.

I. világháborús fali tárló a műtárgybarát lenvászon borításra cserélve.

Isaszegi II. Rákóczi Ferenc Kör (1906.) 1997-2001. között restaurált zászlaja. Restaurálta Lakiné dr. Tóth Ilona művész restaurátor. A speciális zászló tárló terveit **Újvári Mária** restaurátor (Tragor Ignác Múzeum, Vác) készítette 2002-ben. A tárló vastag borovi fenyőből készült, szigetelt, „félig klimatizált”. A megfelelő páratartalmat a rejtett fiókokban elhelyezett szilikagél biztosítja. Műtárgykörnyezet ellenőrzésére egy digitális hőmérséklet és páratartalom mérő készülék is elhelyezésre került.

Az állandó kiállítás képzőművészeti anyagot is tartalmaz. Számos litográfiát és fényképet (Kossuth fénykép 1889-ből) restauráltattunk.

Árpád fejedelemmé választása - restaurált litográfia. Festette Kovács Mihály Egerben. Kőre rajzolta: Marin Lavigne, Párizsban, nyomtatta: Lemerrier Párizsba. Restaurálta: Szabó Maya papírrestaurátor 2002-ben.

Műtárgykörnyezet ellenőrzését szolgáló berendezések, eszközök:

TROTEC TTK 120 E páramentesítő (NKA, 2015.)

SANYÓ Klíma - páramentesítő berendezés – MÁB 2005.

TFA Klíma Logg Pro hőmérséklet és páratartalom mérő és adatgyűjtő 868 MHz NKA 2015.

TFA 30.3180 IT vezeték nélküli hőmérséklet és páratartalom érzékelő a Klíma Logg Pro adatgyűjtőhöz. NKA 2015.